

**PAMUKTA
DESTEKLEME
PRİMİ
UYGULAMASINA
GENEL
BİR BAKIŞ
VE
BİR ÖNERİ**

~~~~~

Zafer ÖZTÜRK - A. Fuat AZDURAL
Ver. Denetmeni - Ver. Denetmen Yrd.

Tarım Satış Kooperatifleri ile Birlikleri'nin çalışma konularına dahil Tarımsal Ürünlerin, gerek bu kuruluşlara, gerekse diğer alıcılara satışı karşılığında üreticilere Destekleme Primi ödenmesine ilişkin 12.08.1993 tarih ve 93/4725 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, 02.09.1993 tarih ve 21686 sayılı Resmi Gazete yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu Kararnamenin Eki Karar'ın 1. maddesi ile Tarımsal Ürünlerin satışında Destekleme Primi ödenecek ürünlerle, Prim ödemelerinde uygulanacak hedef fiyatları ile müdahale fiyatlarının tesbitinde Yüksek Planlama Kurulu yetkili kılınmıştır.

Bu yetki çerçevesinde Yüksek Planlama Kurulunca; 1993 yılı ürünü kütlü pamuk alımlarında üreticilere Destekleme primi ödenmesi ve prim ödemelerine esas olmak üzere hedef fiyatları ve müdahale fiyatlarının tesbitine ilişkin esaslar 10.09.1993 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Bu esaslara göre alım satım işlemlerinin ileride değinilecek usul ve esaslara uygun gerçekleşmesi koşuluyla, Kooperatif ve Birlikler ile diğer alıcılara yapılan kütlü pamuk satışları karşılığında üreticilerin prim ödemelerinden yararlanması mümkündür. Kütlü pamuk dışındaki tarımsal ürünlerle mahlıç (lif) haline getirilmiş ve/veya daha ileri

derecede işlenmiş pamuk satışları, prim uygulamasının kapsamı dışında bulunmaktadır.

Öte yandan kararda, Kooperatifler ile birlikler dışındaki alıcılara yapılan satışlar karşılığında Destekleme Primi Ödenmesi İçin Çırçır İşletmelerince düzenlenecek "Kütlü Teslimat Makbuzu"nın bankaya ibrazı öngörüldüğünden, çırçır işletmeleri dışında kalan tüccara yapılan satışlar uygulama alanına girmemiştir. Ancak çırçır işletmeleri dışında kalan tüccar alımlarının toplam kütlü pamuk alımları içerisinde önemli bir yer tutması nedeniyle, ikinci aşamada çırçır işletmelerine satış yapılması koşuluyla tüccar alımlarının da destekleme priminin uygulama alanına girmesi 7 Ekim 1993 tarih ve 21721 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2 no'lu Uygulama Tebliğiyle uygun görülmüştür.

I - DESTEKLEME PRİMİ UYGULAMASINDA USUL VE ESASLAR:

A. Destekleme Primi Ödemelerini Yapacak Yer:

Kararnamede hak kazanılan Destekleme Priminin, gerekli belgelere istinaden T.C. Ziraat Bankası aracılığıyla doğrudan üreticilere ödenmesi kuralı getirilmiştir.

Yüksek Planlama Kurulu'nun 19.09.1993 tarihli 93/T-62 sayılı Kararında; T.C. Ziraat Bankası şubelerinin sadece kendi çalışma bölgelerine giren çırçır fabrikalarının makbuzları karşılığı ödeme yapmaları öngörüldüğünden, bankaca, çırçır işletmelerine yapılan satışlar için bu işletmelerin yakınlıklarına göre sadece bir şube ödeme yapmak üzere görevlendirilmiştir. Karara göre, aynı çırçır işletmesine yapılan satış ve teslimler için farklı şubelerce prim ödenebilmesi mümkün bulunmaktadır.

Ancak ödeme kolaylığı sağlamak üzere, tüm denetim, tahakkuk ve diğer işlemlerin, çırçır işletmeleri bazında saptanan ödemeye yetkili şubelerce yerine getirilmesi koşuluyla, üreticilerin yazılı dilekçeler ile talepte bulunmaları halinde adlarına tahakkuk eden primin istenen şubeye havesi uygun görülmüştür.

B. Hedef ve Müdahale Fiatlarının Saptanması:

Üreticiye ödenecek Destekleme Primi tutarlarının hesaplanmasında hedef fiat ile müdahale fiatlarının dikkate alınması gerekmektedir.

Hedef Fiat: Üreticinin korunması ve tarımsal üretimin yönlendirilmesi amacıyla, üretim maliyetleri de gözetilerek saptanan fiattır. Kararnamede

bu fiatı saptama yetkisi Yüksek Planlama Kuruluna verilmiş; kurulca bu çerçevede Ege ve Çukurova tipi kütlü pamukların tüm kaliteleri için hedef fiatları ayrı ayrı ve aylara göre kademelendirilmek suretiyle 10.09.1993 tarihli kararla saptanmıştır.

Müdahale Fiatı: Dünya fiatları ile ürün özelliklerine bağlı olarak ithal veya ihraç maliyetlerine göre saptanan fiattır. 1993 yılı ürünü kütlü pamuğun müdahale fiatı da "tüm tip ve kaliteler" için Yüksek Planlama Kurulu'na saptanmıştır.

C. Prim Tutarının Hesaplanması:

Yüksek Planlama Kurulu'nun 10.09.1993 tarihli kararında Kütlü Pamuğun bütün tip ve kaliteleri için hedef ve müdahale fiatları arasındaki fark sabit (3.000.- TL.) olarak belirlendiğinden, bu aşamada ürünün bütün tip ve kaliteleri için ayrı tutarda (3.000.- TL./Kg.) prim ödenmesi kabul edilmiştir.

İlk aşamada bütün tip ve kaliteler için aynı tutarda prim ödeme uygulamasının, uygulamada kolaylık sağlandığı için doğru olduğu kanaatindeyiz.

D. Üretici Belgesi:

6964 sayılı Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği Kanunu'nun 3 ve 12/ e, f. maddelerine göre çiftçiliğe ilişkin kayıtları tutmak ve çiftçiliği kanıtlayıcı her türlü bilgi ve belgeyi düzenleme ve onaylama görev ve yetkisi Ziraat Odalarına verilmiştir.

Ziraat Odası bulunan yerlerde Üretici Belgesi bu oda tarafından verilecektir. Ziraat Odası bulunmayan yerlerde ise Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın il veya ilçe müdürlükleri tarafından düzenlenen üretici belgeleri prim uygulaması da geçerli sayılacaktır.

Gerek Ziraat Odaları, gerekse Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın İl veya İlçe Müdürlükleri, Üretici Belgelerinin düzenlenmesi ve onaylanması işlemlerinde bu belgelerde yer alan bilgilerin gerçekliğini araştırmakla yükümlüdürler.

E. Prim Uygulamasına Konu Ürün Alımlarında Alıcının Yükümlülükleri:

1 - Kooperatif ve Birliklerin Ortak İçi Alımları:

Bu tür alımlarda, ortaklardan alınan ürünler için üreticinin açık kimliğini belirtilen bir "Tesellüm Makbuzu" düzenlenerek bir nüshası teslim

edene verilecektir. Bu makbuzda, ürünün tipi, ekspertiz sonucu saptanan kalitesi, brüt ve net miktarı, alım tarihi, alım fiatı, tutarı, yapılan kesintiler ve üreticinin net alacağı mutlaka gösterilecektir.

2 - Tüccarın (Çırçır İşletmesi) Üreticiden Alım Yapması:

Kararnamede, Kooperatif ve Birlikler dışındaki alıcılara satış yapan üreticilerin prim ödemesinden yararlanabilmesi için, üretici belgesi, müstahsil makbuzu (gerçek usulde vergilendirilen çiftçilerde fatura) ve borsa alım satım beyannamesinin bankaya ibraz edilmesi hükme bağlanmıştır.

Ayrıca, alım satım işlemi, alıcı tarafından, mutlaka 08.03.1950 tarihli ve 5590 sayılı Kanunun 52. maddesi gereğince Borsa'da tescil ettirilecektir.

Öte yandan; Karara göre bu tür satışlarda üreticilere Destekleme Primi ödenebilmesi için, müsteşarlıktan kod numarası verilmiş Çırçır İşletmelerince düzenlenen "Kütlü Teslimat Makbuzu"nun da Banka'ya ibrazı gerekmektedir. Bu bakımdan, prime konu satışların sadece Müsteşarlıkça Kod numarası verilmiş bulunan Çırçır İşletmelerine yapılması ve bu işletmelerce 2 nüsha olarak tam ve eksiksiz düzenlenen teslimat makbuzunun asıl nüshasının üreticiye verilmesi, diğer nüshasının da bu işletmelerce saklanması gerekmektedir.

3 - Tüccarlardan Yapılan Alımlar:

1 Seri numaralı Uygulama Tebliğinde, Çırçır İşletmeleri dışında kalan tüccara yapılan satışlar prim uygulamasının dışında bırakılmıştır.

Ancak; Çırçır İşletmeleri dışında kalan Tüccar alımlarının toplam Kütlü pamuk alımları içerisinde önemli bir yer tutması nedeniyle, ikinci aşamada Çırçır İşletmelerine satış yapılması koşuluyla, tüccar alımlarının da Destekleme Priminin uygulama kapsamına alınması uygun görülmüştür.

Buna göre, bu tür alım satımlarda alıcı ve satıcı tarafından aşağıdaki işlemlerin yapılması gerekmektedir.

a) Üreticiden ürün alımında bulunan tüccar, usulüne uygun olarak düzenlediği Müstahsil Makbuzu (Gerçek Usulde vergilendirilen çiftçilerde fatura)nın aslını VUK'nun ilgili maddeleri uyarınca üreticiye teslim edecektir.

b) Alım satım işlemi, alıcı tüccar tarafından Borsa'da tescil ettirilecek ve alım satım beyannamesinin bir nüshası üreticiye verilecektir.

c) Yüksek Planlama Kurulu'nun 10.09.1993 tarihli 93/T-62 sayılı Kararına göre, tüccara yapılan satışlarda üreticinin prim ödemelerinden yararlanabilmesi için, Çırçır İşletmelerince düzenlenen "Kütlü Teslimat Makbuzu"nun ödemeyi yapacak Banka Şubesine ibrazı gerektiğinden; ikinci aşamada ürün bir çırçır işletmesine satılacak ve bu satış ve teslim karşılığında çırçır işletmesince "Kütlü Teslimat Makbuzu" düzenlenecektir.

d) Çırçır işletmelerince düzenlenecek "Kütlü Teslimat Makbuzu" çırçır işletmesine satış yapan tüccarın beher üreticiden yaptığı alım miktarı ile uyumlu bir şekilde, her üretici için ayrı ayrı düzenlenecektir. Bunun için; satışa konu kütlü pamuğun satın alındığı üreticilerin kimliği ile ürünle ilgili kütlü teslimat makbuzu'nda yazılı bilgilerin bir dökümü liste halinde çırçır işletmesine satış yapan tüccar tarafından çırçır işletmesine tam ve doğru olarak verilecek ve "Kütlü Teslimat Makbuzu" bu listelerde yazılı bilgilere göre düzenlenecektir.

F. Prim Ödenmesi İçin Bankaca Aranacak Belgeler:

Destekleme Primi ödemesinde, aşağıda bahsedilen belgelerin ilgili Ziraat Bankasına ibraz edilmesi gerekmektedir.

1 - Çırçır İşletmelerine Yapılan Satışlarda:

- Üretici Belgesi,
- Müstahsil Makbuzu (Gerçek Usulde Vergilendirilen Çiftçilerde Fatura),
- Borsa Alım-Satım Beyannamesi,
- Müsteşarlıkça kod numarası verilmiş çırçır işletmelerince düzenlenen teslimat makbuzu.

2 - Kooperatif ve Birliklerin Ortak İçi Alımlarında:

- Bu kuruluşlarca düzenlenen alım bordrosu.

3 - Kooperatif ve Birliklerin Ortak Alışı Alımlarında:

- Üretici Belgesi,
- Müstahsil Makbuzu (Gerçek Usulde Vergilendirilen Çiftçilerde Fatura),
- Borsa Alım-Satım Beyannamesi,
- Alım Bordrosu,

G. Destekleme Primi Ödemelerinin Denetimine İlişkin İlgili Kurumların Görev ve Yetkileri:

1 - İhracat Müdürlükleri:

Müşteşarlık İhracat Müdürlükleri Pamuk Kontrol Sonuç Raporlarını aylık dönemler itibariyle düzenledikten sonra Maliye Bakanlığı, Müşteşarlık ve Bankaya göndereceklerdir. T.C. Ziraat Bankası şubeleri sadece kendi çalışma bölgelerine giren ve önceden tesbit edilecek çırçır fabrikalarının makbuzları karşılığı ödeme yapacaklarından, çırçır işletmeleri her hafta sonu düzenledikleri teslimat makbuzlarının bir dökümünü bağlı bulundukları T.C. Ziraat Bankası şubesine göndereceklerdir.

2 - Ticaret Borsaları:

Üreticilere yapılacak Destekleme Primi ödemeleri için bankaya ibrazı zorunlu belgeler arasında bulunan ve borsa alım-satım beyannamelerinin 4 nüsha olarak düzenlenmesi ve talep edilmesi halinde bir nüshasının ilgili Banka şubesine gönderilmesi gerekmektedir.

Ticaret Borsaları alım satım işlemleriyle ilgili olarak, Borsa Alım-Satım Beyannamelerinde yer alan bilgilerin doğruluğunu sağlamak üzere, gerçek dışı tescillere meydan vermemek için gereken her türlü önlemi almakla yükümlüdürler.

Ticaret Borsaları, bu yükümlülüğü yerine getirmeyerek haksız yere destekleme primi ödenmesine neden olan Borsa ilgilileri ile haksız yere destekleme priminden yararlanmak üzere sahte veya içeriği itibariyle gerçek dışı belge düzenleyen ve kullananlar hakkında Türk Ceza Kanunu'nun ilgili maddeleri uyarınca derhal ceza kovuşturması ve ayrıca diğer kanuni işlemler uygulanacaktır.

Ticaret Borsalarına yapmış oldukları tescil işlemleri sonucunda cezai sorumluluk getirilmesi, hem G.V. Stopajlarının, hem de Destekleme Primi'nin güvenceye alınmasında son derece etkili olmuştur.

II - DESTEKLEME PRİMİ UYGULAMASINDA AKSAYAN YÖNLER VE BİR ÖNERİ:

Yapmış olduğumuz araştırmalar sonucunda, Destekleme Primi uygulamasında birbirleriyle uyumlu olarak çalışması gereken kurumların,

1 - Ziraat Odaları,

2 - Ticaret Borsası,

3 - İhracat Müdürlüğü,

4 - Ziraat Bankası ve Maliye olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan incelemeler sonucunda, sistemin işleyişinde bizce ilk ve en önemli aşama olan Ziraat Odalarının sağlıklı olarak işlemediği ve organizasyonunda bir takım eksikliklerin olduğu saptanmıştır.

Ziraat Odalarının, çiftçi üye kayıtlarında, çiftçiliği kanıtlayıcı her türlü bilgi ve belgelerin düzenlenmesinde son derece ciddi ve duyarlı olması gerekmektedir. Ziraat odalarının en kısa süre içerisinde çağın gerektirdiği bilgisayar donanımına sahip olarak, her üyesini bilgisayara kayıtlayarak, çiftçi bazında kartlar açması gerekmektedir. Bu kartlar sayesinde, her çiftçinin ne kadar araziye sahip olduğu, zirai araç ve gereçlerini, her yıl ne kadar ürün ürettiğini ve bu ürünlerin ne kadarını ve kime sattığının izlenmesi daha kolay olacaktır.

Ziraat Odalarınca; üyesi olan çiftçiler bazında Ekim Sayım Beyanlarının her yıl düzenli olarak yapılıp ilgili Kurumlara (Maliye, Ticaret Borsaları, İhracat Müdürlükleri) gönderilerek, bu kurumlarında sağlıklı bilgilere sahip olması sağlanmış olacaktır.

Destekleme Primi uygulamasında, üreticinin banka'dan Destekleme Primi alabilmesi için, üreticinin Ziraat Odasından almış olduğu üretici belgesini bankaya ibraz etmesi gerekmektedir. Üretici, bağlı bulunduğu Ziraat Odasına giderek satacağı ürünün cinsini ve miktarını bilgisayardaki kartına işlettikten sonra, oda tarafından düzenlenecek üretici belgesini alması halinde, sistem daha ilk aşamasında sağlıklı olarak çalışmaya başlayacaktır.

Dolayısıyla, her üretici ürününü satmadan önce Ziraat Odasının kayıtlarından geçtikten sonra ürününü satabilecektir. Bu duumda, Belge sisteminin oturmasında, küçük çiftçi muaflığında yıllık satış hasılatı ölçüsünün değerlendirilmesinde ve Destekleme Primi uygulamasında gerçek dışı işlemlerin oluşmasını engelleyici yönde etkili olacaktır.

Olayın başka bir boyutunu da vergi yönü oluşturmaktadır. G.V. Kanunu'nun 10. maddesi uyarınca Küçük Çiftçi gelir vergisinden muaftır. Çiftçilerin bu vergi karşısında çiftçi olup olmadıkları, 12. madde de yer alan işletme büyüklüğü ölçüsü ve 13. madde de yer alan satış tutarı ölçüsüne göre değerlendirilmektedir. Bu şartlardan herhangi birine haiz bulunmayanlar küçük çiftçi mualığından faydalanamazlar.

Bugünkü mevcut sistem içerisinde, gerek işletme büyüklüğü ölçüsü gerekse de satış tutarı ölçüsüne göre küçük çiftçi muaflığını aşan çiftçilerin tespit edilmesi son derece güçtür.

Özellikle üreticilerin bir takvim yılı içindeki satış tutarlarının tesbiti olanaksızdır. Ülkemizde özellikle zirai kesimde belge sistemi henüz oturmadığından, hangi çiftçinin ne kadar ürün ürettiği ve kime ne kadarını sattığı tesbit edilememiştir. Belge düzenlenmiş olsa bile yıllık satış tutarı ölçüsü gözetilerek, bu tutarın altında belgeler düzenlenmektedir.

Yazımızın yukarıdaki bölümünde de bahsedildiği üzere, Ziraat Odalarının çağdaş bir şekilde örgütlenip çalışmaları halinde hem belge sisteminin oturması, hem de; küçük çiftçi muaflığının değerlendirilmesinde kullanılan işletme büyüklüğü ve satış tutarı ölçülerinin daha gerçekçi olarak değerlendirilip, muaflığı aşan çiftçilerin gerçek usule geçirilerek vergi gelirlerinin de artması sağlanmış olacaktır.

2926 sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu'na tabi sigortalıların ödeyecekleri primlerin ürün bedellerinden tevkif suretiyle tahsil edilmesine ilişkin 03.04.1993 tarih ve 93/4384 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, 13.09.1993 tarih ve 21580 sayılı Resmi Gazete yayımlanmıştır.

En son şekliyle 03.04.1993 tarihli ve 93/4384 sayılı Kararnamenin uygulanmasının 01.01.1994 tarihinden geçerli olmak üzere, 01.04.1994 tarihine kadar ertelenmesi ve anılan Kararname eki kararın 1'nci maddesinde yer alan "%3" oranının "%1"e indirilmesi kararlaştırılmıştır.

Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışan Sosyal Sigortalar Kanunu'na tabi Sigortalıların ödeyecekleri primlerin ürün bedelleri üzerinden sağlıklı olarak tevkif edilebilmesi içinde, yazımızın yukarıdaki bölümünde önermiş olduğumuz sistemin etkili olacağı kanısındayız.